

TÜRK BORÇLAR KANUNU'NA GÖRE KONAKLAMA YERİ İŞLETENİN KONAKLAYANIN EŞYASININ YOK OLMASI, ZARAR GÖRMESİ VEYA ÇALINMASINDAN SORUMLULUĞU

(The Hotel-Keeper's Limited Liability for Damage to or Destruction or Theft of Goods Brought to the Hotel by Guests under Turkish Code of Obligations)

Yrd. Doç. Dr. Ş. Barış ÖZÇELİK*

ÖZET

Konaklama yeri işletenin konaklayanın eşyasının yok olması, zarar görmesi veya çalınmasından sorumluluğu, miktar bakımından sınırlı bir kusurdan bağımsız sorumluluk hâlidir. Bu sorumluluğun doğması için, konaklama yeri işleten ile konaklayan arasında, konaklamayı konu alan bir sözleşme olması gerekmektedir birlikte, sözü edilen sorumluluk kanundan kaynaklanmaktadır. İşleten, saklamak üzere aldığı veya almaktan kaçındığı kıymetli eşya bakımından ise hem kusurdan bağımsız hem de miktar bakımından sınırsız sorumludur. İşleten kusurdan bağımsız sorumluluktan ancak TBK 576/II'deki hallerden birinin varlığını ispat ederek kurtulabilir. İşletene bırakılmayan kıymetli eşya bakımından işletenin sorumluluğu kusura bağlıdır. İşleten TBK 576 vd. hükümlerinden doğan sorumluluğu üstlenmediğini veya sorumluluğu Kanun'da gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, önceden herhangi bir yolla ilan etse bile, sorumluluktan kurtulamaz. Buna karşılık, konaklayanın tazminat talep edebilmesi için, zararını gecikmeksizin işletene bildirmiş olması gerekir.

Anahtar kelimeler: Konaklama yeri işletenin sorumluluğu, otelcinin sorumluluğu, konaklama sözleşmesi.

Abstract

The hotel-keeper's limited liability for damage to or destruction or theft of goods brought to the hotel by guests is irrespective of fault. This liability presupposes the presence of a contract related to accommodation but arises directly from law. The hotel-keeper is liable unlimited and irrespective of fault, for the valuable goods which have been deposited with her/him or which she/he has refused

---

* Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı.

to deposit. The hotel-keeper can only release from her/his liability where she/he proves the existence of one of the reasons of exemption which are indicated Article 576/II of Turkish Code of Obligations (TCO). For the valuable goods which have not been deposited with hotel-keeper, liability is fault-based. The hotel-keeper can not release from her/his liability arising from Article 576 TCO *et seq* even by a prior notice purporting to exclude or diminish her/his liability. In order to be entitled to claim damages the guest must inform the hotel-keeper without undue delay.

Keywords: Hotel-keeper's liability, hotel contract.

GİRİŞ

Konaklama yeri işletenlerin, konaklayanların beraberinde getirdiği eşyanın yok olması, zarara uğraması veya çalınmasından sorumluluğu, Roma döneminden beri özel bir rejime tâbi tutulmuştur. Bu sorumluluğa ilişkin düzenleme, 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe giren 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) ikinci kısmının, saklama sözleşmelerini düzenleyen on dördüncü bölümünde yer alan 576-578. maddelerde, bazı değişikliklerle varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte söz konusu sorumluluk mutlak surette bir saklama sözleşmesinin varlığını gerektirmediği gibi, genel saklama sözleşmesinde saklayanın sorumluluğundan kısmen farklı bir şekilde düzenlenmiştir. İlgili hükümlerde, işletenle konaklayan arasında konaklamayı konu olan bir sözleşmenin varlığına bağlı olarak, işleten için prensip olarak günlük konaklama ücretinin üç katıyla sınırlı bir kusurdan bağımsız sorumluluk hali öngörülmüştür. Öte yandan bazı şartlar altında sorumluluk sınırsız fakat kusura bağlı iken, bazı şartların varlığı halinde ise hem sınırsız hem de kusurdan bağımsız sorumluluk söz konusu olabilmektedir. Çalışmanın konusu konaklama yeri işletenlerin sorumluluğunun, TBK hükümleriyle getirilen değişikliklerle birlikte incelenmesidir.

I. Konaklama Yeri İşletenler İçin Özel Bir Sorumluluk Öngörülmesinin Gerekçesi ve Sorumluluğun Hukukî Niteliği

TBK 576 hükmünde, konaklama yeri işletenlerin konaklayanların beraberinde getirdiği eşyanın yok olması, zarara uğraması veya çalınmasından sorumluluğu, saklayanın (TBK 561 vd.) genel hükümlere (TBK 112 vd.) tâbi ve bu nedenle kusura bağlı olan sorumluluğundan farklı olarak, kusurdan bağımsız sorumluluk şeklinde düzenlenmiştir. Bu sorumluluk Roma hukukunda hancıların güvenilmez kimseler olmalarına ve hırsızlarla işbirliği yaparak konaklayanların eşyasının çalınmasını sağladıkları düşüncesine dayandırılmaktaydı¹. Günümüzde de bir çok hukuk düzeninde (Örneğin OR 487 vd., BGB § 701 vd., ABGB § 970 vd., CC 1952 vd., CodiceC

¹ Bkz. **Tandoğan, H.:** *Otelcilerin Mes'uliyeti*, AÜHFD 1955, C. 12, S. 3-4, s. 201; **Yeşiller, M.:** *Roma Hukuku'nda Gemi, Han ve Ahır İşletenlerin Receptum Sorumluluğu*, ÇKÜİİBFD, C. 3, S. 1 (Bahar 2013), s. 183.

1783 vd.) bu tür bir sorumluluğa yer verildiği görülmekle birlikte, artık söz konusu sorumluluk, konaklama yeri işletenlerin güvenilir kimseler olmalarına değil, konaklayanların sık sık değişmesi ve birbirlerini tanımıyor olmaları, konaklayanın tanımadığı konaklama yeri çalışanlarının odaya temizlik v.b sebeplerle girip çıkabilmesi, konaklayanların eşyalarına bizzat nezaret etmelerinin güçlüğü gibi, konaklama yeri işletmeciliğinin tipik risklerine dayandırılmaktadır².

Konaklama yeri işletenin, konaklayanın eşyasının yol olması, zarara uğraması veya çalınmasından sorumluluğunun sözleşmeden mi yoksa kanundan doğan bir sorumluluk mu olduğu konusunda çeşitli fikirler ileri sürülmüştür³. Bir fikre göre sorumluluk, işletenin çoğunlukla örtülü olarak üstlendiği, konaklayanın getirdiği eşyayı koruma borcundan doğar ve bu nedenle kaynağı sözleşmedir⁴. Bir diğer fikre göre ise, işletenin sorumluluğu doğrudan doğruya kanundan doğar ve taraflar arasında geçerli bir sözleşme bulunmasa bile kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesiyle konaklama yeri işletenin sorumluluğu doğar⁵. Katıldığım görüşe göre ise, söz konusu sorumluluk, öncelikle işleten ile konaklayan arasında, her ne ad altında olursa olsun, konaklamaya ilişkin sözleşmenin varlığını gerektirir⁶. Ancak işletenin sorumluluğu, sözleşmenin varlığına bağlı olmakla birlikte, sözleşmeden değil, kanundan doğar⁷. TBK 576 (OR 487) hükmünün işlevi, konaklama yeri işletenin, sözleşmeyle konaklayanın beraberinde getirdiği eşyayı korumayı açık veya örtülü bir anlaşmayla ayrıca üstlenmesi gereğini ortadan kaldırmaktır ve sorumluluk bu anlamda kanundan doğmaktadır⁸. Diğer bir ifadeyle, sözleşmeyle açık veya örtülü olarak işletene konaklayanın eşyasını koruma borcu yüklenmemiş olsa bile, Kanun işletene bu borcu yüklemiş ve eşyanın yok olması, zarar görmesi veya çalınmasından onu sorumlu tutmuştur.

Konaklama yeri işletenin sorumluluğuna ilişkin olarak açıklanan yaklaşımın

² **Tandoğan**, s. 202-203; Alman hukuku için aynı yönde bkz. **Mük/Henssler**, § 701 N. 3.

³ Bu konuda ileri sürülen görüşlerin ayrıntılı değerlendirilmesi için bkz. **Tandoğan**, s. 204 vd; ayrıca bkz. **Tiftik, M.:** Türk Hukukunda Vedia Sözleşmesi, Ankara 2007, s. 169 vd.

⁴ **Bettoja, L.:** Gastaufnahmevertrag, Zürich 2000, s. 119-120.

⁵ **Tandoğan**, s. 207; **İmre, Z.:** Otel, Han, Umumi Ahır ve Garaj İşletenlerin Mesuliyeti, Tahir Taner'e Armağan, İstanbul 1956, s. 192-193; **Yavuz, C.:** Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, İstanbul 2014, s. 1351; **Tiftik**, s. 173; **Doğan, M.:** *Konaklayanların Getirdikleri Eşyanın Yok Olması, Zarara Uğraması veya Çalınmasından Otel İşletenin Sorumluluğu*, Turizm- Sağlık ve Hukuk Sempozyumu, Nevşehir 2015, s. 64. Alman hukuku için aynı yönde bkz. **Mük/Henssler**, § 701 N. 3.

⁶ Bu yönde bkz. **BasK/Koller**, Art. 487 N. 2; **Koller, A.:** *Die Haftung des Gastwirts*, RECHT 2013, H. 5, s. 236; **Gautschi**, Art. 487 N. 2b; **OFK/von Balmoos**, Art. 487 N. 1; **CHK/Stupp**, Art. 487 N. 1.

⁷ **BasK/Koller**, Art. 487 N. 2; **OFK/von Balmoos**, Art. 487 N. 1; **Schmid, J./Stöckli, H.:** Schweizerisches Obligationenrecht, Besonderer Teil, Zürich-Basel-Genf 2010, s. 310 N. 2252.

⁸ **BasK/Koller**, Art. 487 N. 2. Aynı yönde bkz. **OFK/von Balmoos**, Art. 487 N. 1.

kabulü, konaklamaya ilişkin sözleşmenin herhangi bir nedenle geçersiz olması durumunda işletenin TBK 576'dan doğan sorumluluktan kurtulabileceği anlamına gelmez. Zira kanımca konaklayan veya yasal temsilcisi ödenen konaklama ücretini geri istemedikçe veya ücreti ödemekten kaçınmadıkça, işletenin sözleşmenin geçersizliğini ileri sürerek TBK 576'dan doğan sorumluluktan kurtulmak istemesi, hakkın kötüye kullanılması (MK 2/II) olarak değerlendirilmelidir⁹. Böylece işleten, geçersiz sözleşmeye rağmen konaklayanın eşyasına gelen zarardan sorumlu olmaya devam eder.

Konaklama yeri işletenin TBK 576'ya dayanan sorumluluğunun kanundan doğan bir sorumluluk olduğunun kabulü, burada bir haksız fiil sorumluluğunun söz konusu olduğu anlamına gelmez. Zira, bu çalışmada benimsenen görüş uyarınca, TBK 576'ya dayanan sorumluluk bir konaklama sözleşmesinin varlığına bağlı olup, sorumluluğun doğuşu için konaklayanın eşyasının yok olmuş, zarar görmüş veya çalınmış olması yeterlidir. Konaklayanın uğradığı zararın konaklama yeri işleten veya onun çalışanlarının haksız fiilinden doğması şart değildir. Bunun sonucu olarak, konaklayanın uğradığı zarar nedeniyle doğan tazminat talebi, haksız fiil zamanaşımına (TBK 72) değil, on yıllık genel zamanaşımı süresine (TBK 146) tâbidir¹⁰.

TBK 576'da öngörülen sorumluluğun bir diğer niteliği, hükmün ikinci fıkrasında ifade edilen miktarla sınırlı bir kusurdan bağımsız sorumluluk olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, konaklama yeri işletenin, konaklayanın hükmün uygulama alanına giren zararlarından belli bir miktara kadar sorumluluğu, konaklayanın veya çalışanlarının kusurunu gerektirmez. Zararın işletenin veya çalışanlarının¹¹ kusurundan¹² doğmuş olması halinde ise işleten, meydana gelen her türlü zarardan, TBK 576/II'de öngörülen miktarla sınırlı olmaksızın, genel hükümler (TBK 112, 66, 116) çerçevesinde sorumlu olur¹³. Ancak TBK 66'da öngörülen adam çalıştırmanın sorumluluğundan farklı olarak, konaklama yeri işleten, çalışanını seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken, zararın doğmasını engellemek için gerekli özeni gösterdiğini ispat ederek (TBK 66/II) sorumluluktan kurtulamaz¹⁴. Keza TBK

⁹ Bkz. **Oğuzman, M. K./Barlas, N.**: Medenî Hukuk, 14. Bası, İstanbul 2007, s. 205; **Serozan, R.**: Medeni Hukuk, Genel Bölüm, İstanbul 2005, s. 213 N. 10.

¹⁰ **Tandoğan**, s. 207; **İmre**, s. 193; **Gautschi**, Art. 489 N. 1f; **Koller**, s. 238; **BasK/Koller**, Art. 489 N. 2; **Tiftik**, s. 173.

¹¹ Burada sözü edilen çalışanlar, iş akdiyle işletene bağlı olan kimselerin yanı sıra herhangi bir karşılık elde etmeksizin konaklama yerinde işletene yardım eden kimseler, örneğin işletenin aile bireyleri de olabilir: **Koller**, s. 236; **Yarg.** HGK, T.15.12.1999, E. 1999/13-1035, K. 1999/1039 (Karar metni için bkz. **Kazancı**, E.T.: 1.8.2015)

¹² TBK 576/II anlamında kusur, yardımcı kişinin fiilinden sorumlulukta (TBK 116) olduğu gibi, farazi kusurdur. Diğer bir ifadeyle, işleten, çalışanın davranışında kendisi bulunsaydı kusurlu sayılabilecek ise, söz konusu davranıştan sorumlu olur: **Koller**, s. 236.

¹³ **BasK/Koller**, Art. 487 N. 11; **Koller**, s. 240; **Yarg.** 13. HD, T. 15.7.2005, E. 2005/5257, K. 2005/12386 (Karar metni için bkz. **Kazancı**, E.T.: 1.8.2015)

¹⁴ **Koller**, s. 236.

116'da ifadesini bulan yardımcı kişinin fiilinden sorumluluktan farklı olarak, işletenin zarardan sorumlu olması için, zarar verici davranışta bulunan kimsenin konaklayana karşı borcun ifasının veya bir borç ilişkisinden doğan hakkın kullanılmasının bırakıldığı (TBK 116/I) bir kimse olması şart değildir¹⁵.

II. Konaklama Yeri İşletenin Sorumluluğunun Şartları ve Sınırları

A- TBK 576 Uyarınca Sorumluluğun Şartları

1. Konaklamaya İlişkin Bir Sözleşmenin Varlığı

Konaklama yeri işletenin TBK 576 vd. hükümlerinde düzenlenen sorumluluğu öncelikle kendisi ile konaklayan arasında, konaklamayı konu alan bir sözleşmenin (*Beherbergungsvertrag*) varlığını gerektirir; ancak daha önce de ifade edildiği gibi, bu sözleşme geçersiz olduğunda da konaklama yeri işletenin TBK 576 uyarınca sorumluluğu doğabilir¹⁶. Konaklamanın hangi sözleşme tipi çerçevesinde gerçekleştiği ise önemsizdir¹⁷. Taraflar arasında genellikle konaklatmanın yanı sıra yiyecek-içecek sağlama, temizlik yapılması gibi edimleri bir arada içeren ve konaklama sözleşmesi, otelcilik sözleşmesi, motelcilik sözleşmesi, misafir kabul sözleşmesi (*Gastaufnahmevertrag*) gibi adlarla ifade edilen isimsiz sözleşmeler mevcuttur¹⁸. Bununla birlikte, konaklayanın sadece geceyi geçirme, eşyasını muhafaza etme, tuvalet, banyo gibi temel ihtiyaçlarını karşılayıp başka hiçbir mal veya hizmet elde etmediği, kira sözleşmesi niteliğinde bir sözleşme de şartlara göre TBK 576 anlamında konaklama sözleşmesi sayılabilir¹⁹.

2. Bir Konaklama Yerinde Konaklanmış Olunması

TBK 576 çerçevesindeki sorumluluk “otel, motel, pansiyon, tatil köyü gibi” yerleri işletenler için öngörülmüştür. Hükümde verilen örneklerden yola çıkarak, kural olarak, ücret karşılığında barındırma (*Beherbergung*) hizmetini ana ticarî faaliyet olarak sunan işletmelerin TBK 576 anlamında konaklama yeri sayılacağını söylemek mümkündür²⁰. Barınmadan başka amaçların ön planda olduğu, restoran, hastane, öğrenci yurdu, huzurevi, sanatoryum, hamam²¹, kamu kurumlarının misafirhane-

¹⁵ Koller, s. 236.

¹⁶ Bkz. yuk. I.

¹⁷ Gautschi, Art. 487 N. 3c; Koller, s. 236.

¹⁸ Bkz. Tandoğan, s. 204; İmre, s. 192; Bettoja, s. 7 vd.

¹⁹ Bu yönde bkz. Koller, s. 237; Gautschi, Art. 487 N. 3c; aksi yönde bkz. Honsell, H.: Schweizerisches Obligationenrecht Besonderer Teil, 9. Aufl., Bern 2010, s. 402.

²⁰ Bkz. Tandoğan, s. 210; İmre, s. 194; Gautschi, Art. 487 N. 3a vd.; BasK/Koller, Art. 487 N. 3; OFK/von Balmoos, Art. 487 N. 2; CHK/Stupp, Art. 487 N. 1.

²¹ Yarg. 3. HD, T. 12.10.1965, E. 1965/5563, K. 1965/4703 ve Yarg. 3. HD, T. 28.11.1958, E.

leri veya eğitim- dinlenme tesisleri, kamping alanı²² gibi yerler, buralarda belirli bir süre kalınması söz konusu olsa bile, TBK 576 anlamında konaklama yeri sayılmaz²³. Bir işletmenin TBK 576'da öngörülen sorumluluğa tâbi olup olmadığı konusunda tereddüt halinde, hükmün amacına göre karar verilmelidir. Madem ki bu hüküm günümüzde, konaklama yeri işletmeciliğinin, konaklayanların sık sık değişmesi ve birbirlerini tanımıyor olmaları, konaklayanın tanımadığı konaklama yeri çalışanlarının odaya girip çıkabilmesi, konaklayanların eşyalarına bizzat nezaret etmelerinin güçlüğü gibi tipik risklerine dayandırılmaktadır, o halde söz konusu risklerin mevcut olduğu yerler TBK 576 anlamında konaklama yeri sayılmalıdır. Örneğin yolcu taşıma amacının ağır bastığı bir yataklı tren veya vapur prensip olarak konaklama yeri sayılmaz²⁴. Ancak, adeta bir yüzen otel niteliğinde olan turistik gezi (*cruise*) gemileri veya aynı amaçlı yataklı trenler (CodiceC 1786) pekâlâ konaklama yeri sayılabilir²⁵. Bunun gibi, bir devre tatil sistemine dâhil müstakil ev konaklama yeri sayılmazken, aynı sisteme dâhil yerlerin bulunduğu bir otel veya tatil köyü konaklama yeri sayılmalıdır.

Bir işletme, konaklama yeri olarak nitelenmesine rağmen, o işletmede bulunma amacı veya biçimi de TBK 576'nın uygulanmasına engel olabilir. Esasen konaklama yeri olan bir işletmede barınmadan başka bir amaçla bulunan kişiler, işletene karşı TBK 576'dan doğan sorumluluğu ileri süremezler. Örneğin bir otelde yalnızca otelin içinde bulunan lokantada öğle yemeği yemek için veya otelde düzenlenen düğün, defile, sergi, kongre, v.b etkinliklere katılmak için bulunan kişiler, beraberlerindeki eşyanın çalınması durumunda TBK 576'ya dayanamaz²⁶. Bunun gibi, konaklama yeri işletenin insanî ve manevî sebeplerle ücretsiz olarak işletmede konaklamasına müsaade ettiği kişiler de işletene karşı TBK 576'ya dayanamamalıdır²⁷. Buna karşılık, meslekî faaliyetle bir şekilde bağlantısı bulunan konaklamalar, ücret karşılığı olmasa bile işletenin TBK 576 uyarınca sorumluluğunu doğurabilir. Örneğin, işle-

---

1958/6915, K. 1958/5203 sayılı kararlarında, konaklama yeri işletenin sorumluluğuna ilişkin hükümler kıyasen hamam işleten kişiler hakkında da uygulanmıştır (Karar metinleri için bkz. **Uygur, T.**: Açıklamalı İçtihatlı Borçlar Kanunu, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. 8, Ankara 2003, s. 9269). Söz konusu uygulamanın eleştirisi için bkz. **İmre**, s. 195.

²² Bkz. **Ayiter, N.**: *Kamping Yeri İşletene Otelcinin Eşyanın Telef, Hasar ve Çalınmasından Mes'uliyeti Esasları Uygulanabilir Mi?* AÜHFHD 1968, C. 25, S. 1-2, s. 149 vd.

²³ Bkz. **Tandoğan**, s. 210, 212-213; **İmre**, s. 193 vd.; **Gautschi**, Art. 487 N. 3b; **Koller**, s. 237; **BasK/Koller**, Art. 487 N. 3; **CHK/Stupp**, Art. 487 N. 1; **Tiftik**, s. 176-177.

²⁴ Bkz. **Tandoğan**, s. 213; **Honsell**, s. 402; **Tiftik**, s. 177.

²⁵ Bu yönde bkz. **İmre**, s. 195; **Gautschi**, Art. 487 N. 3b.

²⁶ Bkz. **Tandoğan**, s. 210; **Koller**, s. 237. Bu gibi yerlerde vestiyer v.b yerlere bırakılan eşya, genel saklama sözleşmesi hükümlerine (TBK 561 vd.) tâbi olur: **Gautschi**, Art. 487 N. 3a; **Tandoğan**, s. 210; **BasK/Koller**, Art. 487 N. 4; **CHK/Stupp**, Art. 487 N. 2.

²⁷ **Tandoğan**, s. 210; **Gautschi**, Art. 487 N. 3b; **Tiftik**, s. 178-179; **Doğan**, s. 66; aksi yönde bkz. **İmre**, s. 194.

tenin sürekli iş ilişkisi içinde bulunduğu bir seyahat acentesinin çalışanı olan kimse, işletenin davetlisi olarak işletmede ücret ödemediği konaklamış olsa bile, bu kimse- nin yok olan, zarar gören veya çalınan eşyası için işleten TBK 576 uyarınca sorumlu tutulabilir²⁸. Aynı şekilde mobilyalarını aldığı firmadan promosyon olarak ücretsiz balayı tatili kazanmış olan yeni evli kimse de ücret ödemeksizin konakladığı otelde eşyasının çalınmasından doğan zararının tazminini TBK 576 çerçevesinde işletenden talep edebilmelidir. Keza, konaklama ücreti çalıştığı şirket tarafından karşılanan bir çalışan da işletene karşı TBK 576'ya dayanabilir.

3. Konaklama Yerine Getirilmiş Olan Eşyanın Yok Olması, Zarar Uğraması veya Çalınması

Öncelikle belirtmek gerekir ki; TBK 576'dan doğan sorumluluk bakımından, zarar gören eşyanın türü veya niteliği kural olarak önemsizdir. TBK 577'de ayrıca ele alınmış olan kıymetli şeyler²⁹ bir yana bırakılırsa, giysi, bilgisayar, cep telefonu, fotoğraf makinesi gibi şeylerin yok olması, zarara uğraması veya çalınması, işletenin TBK 576 uyarınca sorumluluğunu doğurabilir³⁰.

Konaklama sözleşmesi çerçevesinde konaklama yerinin otoparkına bırakılmış motorlu taşıt ve içindeki eşyadan sorumluluk da TBK 576'ya tâbi olmalıdır³¹. TBK 579, taşıtların ayrıca bir hukukî ilişki mevcut olmaksızın, salt bir saklama sözleşme- sine dayalı olarak garaj, otopark v.b yerleri işletenlerin sorumluluğunu düzenlemek- tedir ve kanımca bu nedenle konaklama sözleşmesi çerçevesinde konaklama yerinin otoparkına bırakılan motorlu taşıta uygulanamaz³². Nitekim TBK 579/II, kusurdan bağımsız sorumluluğun sınırını günlük saklama ücretine göre belirlemiştir. Oysa ki; konaklama yerinin otoparkına bırakılan motorlu taşıt için genellikle ayrı bir saklama ücreti belirlenmez. Turizm İşletmelerinin Bakanlıkla, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik'in³³ “Otelci müşterinin otelin garaj veya parkına koyduğu otomobil vb. vasıtasının hasar görmesinden kendi veya personelinin kusur veya ihmali koşulu ile sorumludur.” hükmünü içeren 61. maddesi de işletenin kanundan

²⁸ Tandoğan, s. 210; aynı yönde bkz. Tiftik, s. 178-179; Doğan, s. 66.

²⁹ Bkz. a.ş.a. II, C.

³⁰ Gautschi, Art. 488 N. 4a; Bask/Koller, Art. 487 N. 8; Bettoja, s. 251.

³¹ Bu yönde bkz. BGE 120 II 252, 255; Wiegand, W.: *Die Privatrechtliche Rechtsprechung des Bundesgerichts im Jahre 1994*, ZBJV 1996, s. 333-334; Bask/Koller, Art. 487, N. 8; Honsell, s. 402; Koller, s. 237; Bettoja, s. 254; OFK/von Balmoos, Art. 487 N. 8; İmre, s. 198; Doğan, s. 67. Alman Medenî Kanunu'nda ise motorlu taşıtlar ve motorlu taşıtların içinde bulunan eşya, açık bir hükümle (BGB § 701/IV) konaklama yeri işletenin sorumluluğunun kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak bkz. MüK/Henssler, § 701 N. 35.

³² TBK'nın yürürlüğe girmesinden önce, TBK 579'u karşılayan BK 481'e ilişkin olarak aksi yönde bkz. Tiftik, s. 184.

³³ RG. 23.3.1983, S. 17996.

doğın sorumluluğunu bertaraf edemez³⁴. Keza motorlu taşıtların TBK 577/II anlamında işletene bırakılmış kıymetli eşya sayılması gerektiği yönündeki görüş³⁵ de özellikle hukukumuz bakımından kabul edilemez. Çünkü bu çalışmada benimsenen yaklaşıma göre³⁶, TBK 577/II hükmü, eşyanın tam değerini kapsayan bir kusurdan bağımsız sorumluluk öngörmekte iken, TBK 579/II garaj, otopark ve benzeri yerleri işletenlerin kusurdan bağımsız sorumluluğunu, günlük saklama ücretinin on katıyla sınırlamaktadır. Dolayısıyla, asıl meslekî faaliyeti gereği kendisine motorlu taşıt bırakılan kimsenin sorumluluğu sınırlı iken, asıl meslekî faaliyetine nazaran tâli olarak motorlu taşıtlar için park yeri hizmeti sunan konaklama yeri işletene sınırsız bir sorumluluk yüklemek kanımca âdil olmaz.

Konaklama yeri işletenler için TBK 576'da öngörülen sorumluluk, yalnızca konaklayanın beraberinde getirdiği eşyaya ilişkin zararları (*Sachschäden*) kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle, konaklayanın vücut bütünlüğünün ihlali veya belli bir kazançtan yoksun kalması gibi sebeplere dayanan diğer zararlar TBK 576 hükmünün uygulama alanı dışında olup, bu zararların tazmini genel hükümlere tâbidir³⁷. Örneğin konaklayanın otelin park yerine bıraktığı otomobilinin çalınması durumunda, otomobilin değerine (*Sachwert*) ilişkin zararı TBK 576 kapsamında değerlendirilirken, otomobili belli bir süre kullanamaması nedeniyle uğradığı zarar hükmün kapsamı dışında olup, genel hükümlere göre tazmin edilir³⁸.

İşletenlerin sorumluluğu, konaklayanların “getirdikleri” eşyaya ilişkindir. Bunun sonucu olarak, konaklama yeri işleten ancak kendisinin egemenlik alanına girmiş eşyanın yok olması, zarara uğraması ve çalınmasından sorumludur³⁹. Egemenlik alanıyla kastedilen, başta konaklama yerindeki oda olmak üzere, lobi, restoran, havuz, plaj, çocuk kulübü, disko, garaj gibi işletenin denetim imkânına sahip olduğu kabul edilen yerlerdir. Bu nedenle, müşterilerine havaalanı veya otobüs terminalinden konaklama yerine transfer hizmeti sunan bir işletenin TBK 576 uyarınca sorumluluğunun da eşyanın araca yerleştirildiği andan itibaren başladığını kabul etmek gerekir⁴⁰. Çünkü bu an itibarıyla konaklama hizmetiyle bağlantılı bir sebeple eşya işletenin egemenlik alanına girmiştir. Buna karşılık, bir otelin önünden geçen cadde üzerine park edilmiş otomobil işletenin egemenlik alanında sayılamayacağından, bu otomo-

³⁴ Doğan, s. 68.

³⁵ Gautschi, Art. 488 N. 3c, Art. 490 N. 2d. Ayrıca bkz. Bettoja, s. 253-254, dn. 233. Çok lüks motorlu araçların kıymetli eşya sayılıp TBK 577 hükmüne tâbi olabileceği yönünde bkz. Bettoja, s. 254.

³⁶ Bkz. a.ş.a. II, C.

³⁷ Tandoğan, s. 219; Bettoja, s. 251; BasK/Koller, Art. 487 N. 8; Koller, s. 235.

³⁸ Gautschi, Art. 487 N. 5a; Koller, s. 235;

³⁹ Bettoja, s. 247; BasK/Koller, Art. 487 N. 8; Koller, s. 235; CHK/Stupp, Art. 487 N. 4.

⁴⁰ Aynı yönde bkz. Tandoğan, s. 215; İmre, s. 196-197; Gautschi, Art. 487 N. 4b; BasK/Koller, Art. 487 N. 8; Tiftik, s. 185; Doğan, s. 66.

bilin çalınması veya ona başka bir aracın çarpması sonucu meydana gelen zarardan işleten TBK 576'ya göre sorumlu tutulamaz⁴¹.

Konaklayanın ücretini ödediği konaklama dönemi içinde bir süreyi konaklama yeri dışında geçirmiş olması işletenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz⁴². Buna karşılık konaklayanın konaklama yerinden tamamen ayrılırken unuttuğu eşyanın yok olması, zarar görmesi veya çalınmasından doğan zarar TBK 576 kapsamında görülemez. Çünkü konaklama yeri işletenin aldığı ücret, kendisine yüklenen risklerin karşılığını oluşturur. Konaklamanın sona ermesiyle artık söz konusu karşılığı elde etmeyen işletene aynı riskleri yüklemek isabetli olmaz⁴³.

Konaklama yeri işletenin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için, yok olan, zarara uğrayan veya çalınan eşyanın konaklayanın mülkiyetinde olması şart değildir⁴⁴. Konaklayanın konaklama yerine getirdiği eşyanın maliki olmadığı ve hatta eşyanın konaklayanın malike karşı sorumlu olmasını gerektirmeyen şartlar altında yok olduğu, zarar gördüğü veya çalındığı hallerde de konaklayan işletenden zararın tazminini TBK 576 uyarınca isteyebilir. Bu halde üçüncü kişinin zararının tazmini (*Drittschadensliquidation*) söz konusu olur⁴⁵. Bu durum, özellikle zararın işletenin kusuru olmaksızın meydana gelmiş olması nedeniyle malikin işletenden haksız fiil hükümlerine (TBK 49 vd.) dayanarak tazminat isteyemediği hallerde önem arz eder⁴⁶.

B- Sorumluluğun Sınırları

1. Miktar Bakımından Sınır

TBK 576/II uyarınca konaklama yeri işletenin kusurdan bağımsız sorumluluğu miktar bakımından, “konaklayanlardan her biri için, günlük konaklama ücretinin üç katı” ile sınırlanmıştır⁴⁷. Bu düzenleme, 6098 sayılı TBK'nın 818 sayılı Borçlar Kanunu'na (BK) nazaran getirdiği en önemli değişikliktir. Çünkü kaynak Kanun'da (OR 487/II) yer alan 1000 İsviçre Frangı tutarındaki sınır, bu düzenlemeden esinlenen BK 478/II'de her bir yolcu için 100 lira olarak belirlenmişti. Sözü edilen belir-

⁴¹ Schmid/Stöckli, s. 312 N. 2263.

⁴² Tandoğan, s. 217; Gautschi, Art.487 N. 3b; Tiftik, s. 178.

⁴³ Bkz. Tandoğan, s. 218; İmre, s. 198; Doğan, s. 68; aksi yönde bkz. Gautschi, Art. 487 N. 4b.

⁴⁴ Tandoğan, s. 212; İmre, s. 198; Doğan, s. 69; BasK/Koller, Art. 487 N. 9; Koller, s. 237; Honsell, s. 402; BGE 46 II 116.

⁴⁵ BasK/Koller, Art. 487 N. 9; Koller, s. 237; Honsell, s. 402.

⁴⁶ Honsell, s. 402.

⁴⁷ Genel olarak işletenin kusurdan bağımsız sorumluluğuna bir sınır getirilmesine yönelik eleştiriler için bkz. Gautschi, Art. 487 N. 11e; Tandoğan, s. 232-233; sınırın işlevinin riskin hesaplanabilirliğini ve dolayısıyla sigorta edilebilirliğini sağlamak olduğu yönünde bkz. MüK/Henssler, § 702 N. 1.

lemenin BK'nın yürürlüğe girdiği tarihteki para değerine göre yapılmış olması ve zaman içinde para değerinin düşmesi, konaklama yeri işletenin sorumluluğuna ilişkin hükümleri etkisiz kılmıştır⁴⁸. Ayrıca, düzenlemenin çeşitli hizmet ve fiyat standartlarına sahip konaklama yerleri arasında hiçbir ayırım yapmaması da eleştirilmekteydi⁴⁹. TBK 576/II'de ise sorumluluk sınırı sabit bir meblağ yerine günlük konaklama ücretine bağlı olarak değişecek şekilde belirlenmek suretiyle, BK 478/II'ye yöneltilen haklı eleştirilerin belli ölçüde karşılandığı söylenebilir. Böylece, hem hükmün öngördüğü sınırın para değerindeki değişimlerden etkilenmesi engellenmiş, hem de işletenin aldığı ücret ile üstlendiği risk arasında doğru orantı kurulmuş olmaktadır.

TBK 576/II'de işletenin sorumluluğunun sınırının günlük konaklama ücretine bağlı olarak değişecek şekilde belirlenmesi hukukumuz bakımından olumlu bir gelişme olmakla birlikte, hükümde öngörülen sınırın düzeyi için aynı şeyi söylemek mümkün değildir⁵⁰. Bu yargının en önemli kaynağı karşılaştırmalı hukuk verileridir. 1962 yılında Paris'te Avrupa Konseyi bünyesinde imzalanan Otelcilerin Müşterilerinin Eşyasından Sorumluluğuna İlişkin Konvansiyon'un⁵¹ (*Convention on the Liability of Hotel-keepers Concerning the Property of their Guests*) 2. maddesi uyarınca taraf devletler, otelcilerin kusurdan bağımsız sorumluluğunun sınırını, günlük konaklama ücretinin en az yüz katı olarak belirlemekle yükümlüdürler⁵². Nitekim anılan Konvansiyon'un tarafı olan Almanya, Fransa, İtalya gibi ülkelerde, işletenin sorumluluğunun sınırı, Konvansiyon'dan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla yapılan düzenlemelerle, gecelik konaklama ücretinin yüz katı olarak belirlenmiştir (BGB § 702, CC 1953, CodiceC 1783)⁵³. Konvansiyon'a taraf olmayan Avusturya'da ise işletenin kusurdan bağımsız sorumluluğu için prensip olarak bir sınır sözü konusu olmayıp (ABGB § 970), yalnızca işletene teslim edilmemiş kıymetli eşya için 550 avroluk bir sınır öngörülmüştür. (ABGB § 970a). Değinilen düzenlemelerle kıyaslandığında, Kanunumuzda günlük konaklama ücretinin üç katı olarak öngörülen sınırın çok düşük olduğu ve bu durumun TBK 576 hükmünün uygulama değerini olumsuz yönde etkileyeceği açıktır. Örneğin, bir otelde, günlüğü 300 liradan konaklayan ve 2000 lira değerindeki cep telefonu veya dizüstü bilgisayarı çalınan kimse,

⁴⁸ **İmre**, s. 189; İsviçre hukuku açısından aynı yöndeki tespit için bkz. **Bucher**, s. 282; **BasK/Koller**, Art. 487 N.1.

⁴⁹ Bkz. **Tandoğan**, s. 232-233; **İmre**, s. 200-201.

⁵⁰ Aynı yönde bkz. **Tiftik**, s. 205, dn. 199; **Doğan**, s. 70.

⁵¹ Türkiye tarafından imzalanmasına rağmen halen onaylanmadığı için ülkemizde yürürlükte olmayan bu Konvansiyon'un yürürlükte olduğu ülkeler şunlardır: Almanya, Belçika, Bosna Hersek, Fransa, Hırvatistan, İngiltere, İrlanda, İtalya, Karadağ, Güney Kıbrıs, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Sırbistan, Bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=041&CM=1&DF=&CL=ENG> (E.T.:1.8.2015)

⁵² Konvansiyon'un İngilizce metni için bkz. <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/041.htm> (E.T.: 1.8.2015)

⁵³ Alman Hukuku için bkz. **Mük/Henssler**, § 702 N. 1.

işleten veya çalışanlarına bir kusur isnat edilemediği sürece, tazminat olarak 900 lira ile, yani çalınan şeyinin değerinin yarısından bile az bir miktarla yetinmek zorunda kalacaktır⁵⁴. Çalınan veya zarar gören şey otelin park yerindeki otomobil olduğunda ise konaklayanın elde edeceği tazminat genellikle zararının çok daha az bir kısmını karşılayacaktır. Örnekler göstermektedir ki; TBK 576/II'de belirlenen sınır, ülkemiz standartlarında ücret bakımından orta düzey sayılabilecek bir otelde, konaklayan tarafından konaklama yerine getirilmesi en muhtemel şeylerin çalınması veya zarar görmesi durumunda, onun tatmin edici bir tazminat elde etmesini engeller niteliktedir. Mevcut düzenlemenin sakıncaları, konaklama yeri işletenin kusurunun değerlendirilmesinde hassas davranılmak suretiyle bir ölçüde bertaraf edilebilir. Olması gereken hukuk açısından ise ya konaklama yeri işletenlerin kusurdan bağımsız sorumluluğu için karşılaştırmalı hukuk verilerinden de yararlanılarak işlevsel bir sınır getirilmeli⁵⁵ ya da söz konusu sorumluluğa ilişkin hükümler tümden kaldırılmalıdır⁵⁶.

TBK 576/II uyarınca konaklama yeri işletenin kusurdan bağımsız sorumluluğunun, günlük konaklama ücretine göre değişen sınırının belirlenmesinde şu noktaların göz önünde bulundurulması gerekir:

Öncelikle, günümüzde konaklama yerlerinde ücretin genellikle oda baz alınarak belirlendiği ve konaklanan odanın büyüklüğü, manzarası veya o odada konaklayanlara bazı ekstra olanakların sağlanması gibi sebeplerle farklı ücret kategorilerinin uygulandığı bilinmektedir. Bu durum karşısında, sorumluluk sınırının tespitinde, konaklayan hangi ücret kategorisindeki odada konaklamışsa, o kategori için öngörülen günlük ücret esas alınmalıdır.

İkinci olarak, birden çok kişinin tek bir sözleşmeye dayanarak işletmede konakladığı hallerde, sorumluluk sınırı Kanun'da da belirtildiği gibi, her bir konaklayan için ayrı ayrı hesaplanmalıdır⁵⁷. Örneğin, bir şirketin üç çalışanı tek bir sözleşmeye dayalı olarak günlük ücreti 500 lira olan tek kişilik üç ayrı odada konaklamışsa, işleten, her bir konaklayana karşı 1500 liraya kadar kusurundan bağımsız olarak sorumludur. Bu konaklayanlardan ikisinin eşyasının bir arada bulunduğu bir çantanın çalınması halinde, işletenin kusurdan bağımsız sorumluluğunun sınırı, her bir konaklayan için 1500 lirayla sınırlı olmak üzere, toplam 3000 lira olacaktır. Buna karşılık aynı odada birden çok kişi konaklamışsa, toplam konaklama ücretinin kişi sayısına bölünmesiyle bulunacak kişi başı günlük ücretin üç katı, her bir konaklayana karşı sorumluluğun

⁵⁴ Benzer bir örnek için bkz. **Doğan**, s. 70-71.

⁵⁵ Doktrinde, günlük konaklama ücretinin beş veya altı katı kadar bir sınırın öngörülmesinin ve hâkime, eşyanın değerini de dikkate alarak sorumluluk miktarını belirleme imkânı tanınmasının daha yerinde olacağı ifade edilmiştir: **Doğan**, s. 71.

⁵⁶ Daha önce BK 478/II'de öngörülmüş olan yüz liralık sınır nedeniyle aynı yönde bkz. **İmre**, s. 200.

⁵⁷ Bkz. **İmre**, s. 201; **Tandoğan**, s. 228; **Gautschi**, Art. 487 N. 11d; **Doğan**, s. 71.

sınırını oluşturmalıdır⁵⁸. Örneğin günlük konaklama ücreti 900 lira olan üç kişilik bir oda söz konusu ise, her bir konaklayan için günlük konaklama ücreti 300 lira demektir. Bu nedenle işleten her bir konaklayana karşı 900 liraya kadar kusurundan bağımsız olarak sorumlu olur.

Konaklama ücretsiz olarak gerçekleşmesine rağmen işletenin sorumluluğunun doğduğu hallerde⁵⁹, konaklamanın gerçekleştiği oda ve koşullara göre ücret ödenmiş olsaydı günlük ne kadar ücret ödenecekse, o ücretin üç katı işletenin sorumluluğunun sınırını oluşturmalıdır.

Son olarak, konaklamaya dayanak sözleşme herhangi bir sebeple geçersiz olup, geçersizliğin ileri sürülmesinin hakkın kötüye kullanılması teşkil etmesi halinde⁶⁰, sorumluluğun sınırı, konaklayanın geçersiz sözleşme uyarınca fiilen ödediği ücrete göre belirlenmelidir.

2. İşletenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Haller

TBK 576/I, c. 2'ye göre, “*işletenler, zararın bizzat konaklayana veya onu ziyarete gelen ya da beraberinde veya hizmetinde bulunan kimseye yükletilebilecek kusurdan, mücbir sebepten ya da eşyanın niteliğinden doğduğunu ispat etmekle, bu sorumluluktan kurtulurlar.*” Görüldüğü gibi, TBK 576/I, c. 2'de konaklama yeri işleten bakımından sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak sayılan haller, konaklama işletmeciliğinin tipik riskleri dışında kalan durumlardır.

Konaklayanın eşyasının bizzat kendisinin dikkatsizliği sonucu kırıldığı, yandığı veya beraberindeki kişiler tarafından çalındığı⁶¹ hallerde zarar, konaklayana veya beraberindeki kimselere yükletilebilecek kusurdan doğduğundan işleten sorumlu tutulamaz. Buna karşılık, konaklayanın eşyasının TBK 576/I'de belirtilenler dışında bir kimse tarafından yok edilmesi, zarara uğratılması veya çalınması durumunda, işleten bundan sorumludur. Böylece zarar üçüncü kişilerin ağır kusurlu davranışları sonucunda meydana gelse bile, konaklama yeri işleten söz konusu zarardan, TBK 576/II'de belirtilen sınır çerçevesinde sorumlu tutulmuş olmaktadır.

TBK 576/I, c. 2 anlamında mücbir sebep⁶², konaklama yeri işletmeciliğinin

⁵⁸ Alman hukuku için bu yönde bkz. **JauernigK/Mansel**, § 702 N. 2; **BeckOK/Gehrlein**, § 702 N. 2.

⁵⁹ Bkz. yuk. I.

⁶⁰ Bkz. yuk. II, A, 2.

⁶¹ BGE 95 II 541.

⁶² TBK 576 hükmü, kusura bağlı sorumluluk prensibini benimseyen ve dolayısıyla kural olarak borçlunun kusursuzluğunu ispat etmesini gerektiren Borçlar Kanunumuzda, kusurdan bağımsız sorumluluk öngörüp, sorumluluktan kurtuluş sebebi olarak mücbir sebebi açıkça gösteren az sayıda hükümden biridir. Bu konuyla ilgili olarak bkz. **Özçelik, Ş. B.:** Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sebeplerle Borcun İfa Edilmemesi ve Mücbir Sebep Kayıtları, Yayımlanmamış Doktora

tipik riskleriyle ilgisi bulunmayan (haricî), öngörülemez ve kaçınılmaz olaylardır⁶³. Bu çerçevede, konaklayanın eşyasının meydana gelen deprem sonucunda kırıldığı, yıldırım düşmesiyle çıkan yangın sonucunda yandığı, sel sularına kapılarak kaybolduğu, bir yağma veya terör olayı sonucunda yok olduğu hallerde mücbir sebep konusu olduğundan, işletenin sorumluluğu doğmaz. Buna karşılık, eşyanın, oteldeki tamirat sırasında meydana gelen sarsıntı sonucu kırılması, elektrik tesisatındaki arıza nedeniyle çıkan yangın sonucu yanması, su borularının patlaması sonucunda kullanılamaz hale gelmesi, otelin soyulması sonucunda kaybolması gibi durumlarda, ortada bir mücbir sebep bulunmadığından, işleten bu olaylar nedeniyle meydana gelen zarardan sorumludur⁶⁴.

Zararın eşyanın niteliğinden doğmuş olması da TBK 576/I, c. 2'de, işleten bakımından bir sorumluluktan kurtuluş sebebi sayılmıştır. Bunun sonucu olarak, örneğin, konaklayanın elektronik cihazının arızası nedeniyle kısa devre yapıp yanması durumunda işleten meydana gelen zarardan sorumlu tutulamaz.

Konaklama yeri işletenin TBK 576/I, c. 2' de sayılan hallerden, -tanımı gereği zaten kusurla bir arada bulunamayacak olan- mücbir sebep dışındakilere dayanarak sorumluluktan tamamen kurtulabilmesi için kendisine hiçbir kusur isnat edilememesi gerekir. Eğer, bu sebeplerden biri gerçekleşmiş ama aynı zamanda işletenin de kusuru varsa, bu durum ancak tazminattan indirim sebebi (TBK 52) teşkil edebilir⁶⁵. Örneğin, odalarında kasa olan bir otelde konaklayan kimsenin, odasında uyuduğu sırada pantolonunun cebinde duran bir miktar para ve sair eşyası, anahtar uydurmak suretiyle odaya giren hırsız tarafından çalınmışsa⁶⁶, konaklayanın eşyasını odadaki kasaya koymaması onun açısından hafif kusur sayılsa bile, bu durum, otel odasına bu şekilde girilmesini engellemeyeceği için kusurlu bulunan işleteni sorumluluktan tamamen kurtarmaz; ancak daha az bir tazminat ödemesini sağlayabilir.

C- Kıymetli Şeylere İlişkin Sorumluluk (TBK 577)

TBK 577 hükmü, konaklayanın konaklama yerine getirdiği kıymetli eşya, oldukça önemli miktarda para veya kıymetli evrak için TBK 576 hükmünden daha farklı sorumluluk esasları getirmiştir. TBK 577 anlamında “kıymetli eşya”, mücevher, antika, sanat eseri, koleksiyon değeri olan pullar gibi ağırlık ve hacmine oranla yüksek bir değere sahip şeylerdir⁶⁷. Hangi miktarda paranın “oldukça önemli miktarda”

Tezi, Ankara 2009, s. 10 vd.

⁶³ Bkz. **Özçelik**, s. 140 vd.; **Koller**, s. 240; **Tandoğan**, s. 223-224; **Gautschi**, Art. 487 N. 7.

⁶⁴ Bkz. **Gautschi**, Art. 487 N. 7; **Tandoğan**, s. 224; **İmre**, s. 206; **Doğan**, s. 79.

⁶⁵ **Tandoğan**, s. 221; **Koller**, s. 241; **BasK/Koller**, Art. 487 N. 8; **Doğan**, s. 77.

⁶⁶ **Yarg.** 13. HD, T. 15.7.2005, E. 2005/5257, K. 2005/12386 (Karar metni için bkz. **Kazancı**, E.T.: 1.8.2015).

⁶⁷ Bkz. **Tandoğan**, s. 230; **İmre**, s. 202; **Koller**, s. 239; **BasK/Koller**, Art. 488 N. 1; **Doğan**, s. 71.

sayılacağı ancak somut olayın özelliklerine göre belirlenebilir. Bu konuda konaklama yerinin sınıfı ve düzenli olarak o işletmede konaklayan kimselerin genel sosyal statüsünün dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir⁶⁸. “Kıymetli evrak” ise, içerdiği hak senetten ayrı ileri sürülemeyen ve devredilemeyen senetlerdir (TTK 645).

TBK 577/I uyarınca, kıymetli şeyler saklanmak üzere konaklama yeri işletene bırakılmamışsa, işleten bu şeylerin yok olması, zarar görmesi veya çalınmasından ancak kendisinin veya çalışanlarının söz konusu durumlara kusurlarıyla sebebiyet vermiş olmaları halinde sorumlu olur⁶⁹. Diğer bir ifadeyle, işletene saklanmak üzere bırakılmayan kıymetli şeyler bakımından, TBK 576’da öngörülen kusurdan bağımsız sorumluluk geçerli değildir. TBK 577/II anlamında “bırakmak” kıymetli şeylerin işletene teslimini gerektirir; otel odasında bulunan kasaya koymak, işletene bırakmak sayılmaz⁷⁰. Konaklama yeri işleten kendisi veya çalışanlarına hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini ispat ettiği takdirde, kendisine bırakılmayan kıymetli şeylerin değerine ilişkin sorumluluktan kurtulabilir. Kıymetli şeylerin işletenin veya çalışanlarının kusurunun sonucu olarak yok olmuş, zarar görmüş veya çalınmış olması halinde ise işleten, söz konusu şeylerin değerinden, TBK 576/II’de öngörülen sınıra tâbi olmaksızın sorumludur⁷¹.

TBK 577/III’te, konaklayanın kendi yanında saklaması gereken kıymetli şeyler hakkında onun diğer eşyasına ilişkin sorumluluk kuralının, yani TBK 576 hükmünün uygulanacağı öngörülmüştür. Bu hüküm, kaynak Kanun’da (OR 488/III) daha isabetli bir şekilde ifade edildiği üzere, konaklayandan işletene teslim etmesi beklenemeyecek şeyleri konu almaktadır. Örneğin bir alyansın veya saatin olağan kullanım şekli, sahibinin yanında olmasını gerektirir. Ne kadar değerli olursa olsun, konaklayandan bunları işletene teslim etmesi beklenemez⁷². TBK 577/III uyarınca işleten, bu tip eşyanın yok olması, zarar görmesi veya çalınmasından, TBK 576/II’de öngörülen sınır dâhilinde kendisinin veya çalışanlarının kusurundan bağımsız olarak sorumlu olur. Kendisinin veya çalışanlarının kusurunun bulunması halinde ise işleten eşyanın tam değerinden sorumludur.

TBK 577/II uyarınca işleten, kıymetli şeyleri saklamak üzere almış veya almakta kaçınmışsa, eşyanın tam değerinden sorumludur. Anılan hükümle işletenin kıymetli şeyleri teslim almaktan kaçınmış olması halinde de eşyanın tam değerinden sorumlu tutulması, onun açısından dolaylı bir sözleşme yapma yükümlülüğünün

---

Otomobillerin de TBK 577 anlamında kıymetli eşya sayılması gerektiği yönündeki görüş için bkz. yuk. dn. 35.

⁶⁸ **Gautschi**, Art. 488 N. 3a; **Tandoğan**, s. 230; **BasK/Koller**, Art. 488 N. 1.

⁶⁹ Bu sorumluluğun haksız fiilden doğan bir sorumluluk olduğu yönünde bkz. **Tiftik**, s. 207.

⁷⁰ **Koller**, s. 236; **BasK/Koller**, Art. 488 N. 6; **Bettoja**, s. 255; **Honsell**, s. 396; BGE 95 II 541.

⁷¹ **Tandoğan**, s. 231; **Koller**, s. 240.

⁷² **Koller**, s. 239; **Doğan**, s. 75.

(*indirekter Kontrahierungszwang*) mevcudiyeti olarak görülmektedir⁷³. Konaklama yerindeki odalarda kasa bulunması, işleteni kıymetli şeyleri saklama sorumluluğundan kurtarmaz⁷⁴.

Kıymetli şeyleri teslim alan işletenin söz konusu şeylerin değerinden sınırsız sorumluluğunun kusura bağlı olup olmadığı tartışmalıdır. İsviçre doktrininde hâkim görüş, kıymetli şeylerin işletene teslimiyle taraflar arasında genel saklama sözleşmesinin (TBK 561 vd.) meydana geldiği ve bu nedenle işletenin TBK 577/II (OR 488/II) uyarınca sınırsız sorumluluğunun kendisi veya çalışanlarının kusuruna bağlı olduğu yönündedir⁷⁵. Buna karşılık katıldığım görüşe göre, TBK 577/II'de öngörülen sınırsız sorumluluk kusurdan bağımsız olup, işleten söz konusu sorumluluktan ancak TBK 576/I uyarınca sorumluluğu ortadan kaldıran sebeplerin varlığını ispat ettiği takdirde kurtulabilir⁷⁶. Çünkü *Koller*'in de TBK 576 (OR 487) ile TBK 577 (OR 488) arasındaki sistematik bağlantıya dikkat çekerek ifade ettiği gibi, TBK 577, kıymetli şeyler bakımından, kendisinden önce gelen TBK 576'da öngörülen kusurdan bağımsız sorumluluğun ortadan kalktığı (f. 1), miktar bakımından sınırsız olarak doğduğu (f. 2) ve TBK 576/II'deki sınıra tâbi olduğu (f. 3) üç durumu düzenlemektedir⁷⁷. Gerek TBK 577/I gerekse TBK 577/II işletenin eşyanın tam değerinden sorumluluğunu düzenlediğine göre, 577/II'deki sorumluluğun da kusura bağlı olduğu kabul edilirse, eşyanın işletene bırakılmamış (TBK 577/I) veya bırakılmış (TBK 577/II) olması arasında hukuken hiçbir fark kalmamaktadır.

D- Konaklayanın Zararı Bildirim Yükümü (TBK 578/I)

TBK 578/I'e göre, "*Konaklayan zararını öğrenir öğrenmez işletene bildirmezse, istem hakkını kaybeder.*" Bu hükümlerle de konaklayana bir bildirim külfeti yüklenmiştir⁷⁸. Söz konusu külfetin zararın öğrenilmesinden itibaren koşullara göre derhal yerine getirilmesi gerekir. Zararın işletene zamanında bildirildiğini ispat yükü konaklayanın üzerinde olmalıdır⁷⁹. Zamanında bildirimde bulunmayan konaklayan, TBK 576 vd. hükümleri uyarınca tazminat talep etme imkânını kaybeder ancak genel hükümlere (TBK 112 vd., TBK 49 vd.) göre sorumludan tazminat talep edebilir⁸⁰.

⁷³ **Gautschi**, Art. 488 N. 2b; **BasK/Koller**, Art. 488 N. 5.

⁷⁴ **BasK/Koller**, Art. 488 N. 6; **Bettoja**, s. 255; **OFK/von Balmoos**, Art. 487 N. 7.

⁷⁵ **Gautschi**, Art. 488 N. 4a; **Honsell**, s. 402; **Bettoja**, s. 257, 259 vd.; **OFK/von Balmoos**, Art. 488 N. 4.

⁷⁶ **Tandoğan**, s. 231; **Tiftik**, s. 211; **Doğan**, s. 73; **Koller**, s. 238; **Huguenin**, C.: Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil, 2. Aufl., Zürich 2014, s. 1202 N. 3994. Alman hukuku için aynı yönde bkz. **Mük/Henssler**, § 702 N. 11.

⁷⁷ **Koller**, s. 238.

⁷⁸ **Doğan**, s. 75.

⁷⁹ **BasK/Koller**, Art. 489 N. 4; **Koller**, s. 237; aynı yönde bkz. **Gautschi**, Art. 489 N. 1e; aksi yönde bkz. **Tandoğan**, s. 226- 227; **Tiftik**, s. 202; **Doğan**, s. 76.

⁸⁰ **Tandoğan**, s. 227; **İmre**, s. 207; **Tiftik**, s. 202; **Koller**, s. 238; **Doğan**, s. 76.

E- Sorumsuzluk Anlaşmaları

TBK 578/II uyarınca konaklama yeri işleten, TBK 576 vd. hükümlerinde düzenlenen sorumluluğu üstlenmediğini veya sorumluluğu bu Kanun'da gösterilmemiş olan bir koşula bağladığını, herhangi bir yolla ilan etse bile, sorumluluktan kurtulamaz. Anılan hüküm karşısında, işletenin –uygulamada genellikle görüldüğü gibi– konaklama yerinin çeşitli yerlerine astığı ve işletmenin kaybolan eşyalardan sorumlu olmadığını bildiren duyuruları öne sürerek sorumluluktan kurtulamayacağı açıktır. Buna karşılık, konaklama yeri işletenler için TBK 576 vd. hükümlerinde öngörülen sorumluluğun işletenle konaklayan arasındaki sözleşmeyle kısmen veya tamamen bertaraf edilip edilemeyeceği ise tartışmalıdır. Doktrinde bir görüş, konaklama yeri işletenin sorumluluğunun kanunî karakterinden ve TBK 578/II uyarınca sorumluluğun Kanun'da gösterilmemiş bir koşula bağlanamayacağından hareketle, söz konusu sorumluluğun tarafların anlaşmasıyla bertaraf edilemeyeceğini ileri sürmektedir⁸¹. Buna karşılık hâkim görüş, konaklama yeri işletenin sorumluluğunun, sözleşme özgürlüğünün genel sınırları (TBK 26 vd.) ile TBK 114-115'te sorumsuzluk anlaşmaları için öngörülen sınırlar çerçevesinde sözleşmeyle bertaraf edilebileceğini kabul etmektedir⁸². Kanımca da işletenin sorumluluğunun sözleşmeyle değiştirilmesi veya kaldırılmasına teorik olarak, bir engel yoktur. Zira TBK 578/II'nin işlevi, taraflar arasında sorumsuzluk anlaşması yapılmasını değil, yalnızca konaklayanın muhtemelen farkında bile olmadığı bir duyuru yüzünden işletene karşı sahip olduğu hakları kaybetmesini engellemektir⁸³. Öte yandan TBK 576'ya dayanan sorumluluğun kanundan doğması da bu konuda sorumsuzluk anlaşması yapılmasına engel olarak görülmemelidir. Çünkü işletenin sorumluluğu kanundan doğmakla birlikte, örneğin haksız fiil sorumluluğundan farklı olarak, konaklamaya ilişkin bir sözleşme ilişkisi çerçevesinde, Kanun'un o sözleşmeye bağladığı bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır⁸⁴. Bu nedenledir ki; zamanaşımı⁸⁵ ve ispat yükünde⁸⁶ olduğu gibi, sorumsuzluk anlaşmaları açısından da sözleşmeden doğan sorumluluğa ilişkin esaslara tâbi olması gerekir.

⁸¹ **BasK/Koller**, Art.487 N. 2, Art. 489 N. 5; **Weber, H. R.**: Berner Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Bd. VI/1, Allgemeine Bestimmungen, 5. Teilbd.: Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR, Bern 2000, Art. 100 N. 47; **Schmid/Stöckli**, s. 311 N. 2258.

⁸² Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 225; **İmre**, s. 207; **Gautschi**, Art. 489 N. 2b; **Koller**, s. 238; **Bettoja**, s. 257; **Doğan**, s. 80; **Başalp, N.**: Sorumsuzluk Anlaşmaları, İstanbul 2011, s. 382. **Yarg.** 13. HD, T. 15.7.2005, E. 2005/5257, K. 2005/12386 sayılı kararından da, işletenin sorumluluğuna ilişkin olarak sorumsuzluk anlaşması yapılabileceği sonucu çıkmaktadır (Karar metni için bkz. **Kazancı**, E.T.: 1.8.2015).

⁸³ **Gautschi**, Art. 489 N. 2a; **Bettoja**, s. 257.

⁸⁴ Bkz.yuk. I.

⁸⁵ Bkz. yuk. I.

⁸⁶ Bkz. aşa. II, F.

İşletenin sorumluluğunun sözleşmeyle daraltılması veya tümüyle kaldırılmasının önünde teorik olarak bir engel bulunmamakla birlikte, işletenin uygulamada böyle bir anlaşmaya dayalı olarak sorumluktan kısmen veya tamamen kurtulmasının düşük bir ihtimal olduğunu da belirtmek gerekir. Her şeyden önce işleten, işletmesinin güvenilirliğini kuşkulu hale getireceği düşüncesiyle genellikle böyle açık bir anlaşmayı önermeye çekinir⁸⁷. Ayrıca günümüzde konaklamaya dayanak teşkil eden sözleşmelerin genel işlem şartları biçiminde önceden hazırlandığı ve çoğunlukla tüketici vasfını taşıyan konaklayanlarla yapıldığı da bir gerçektir. Dolayısıyla genel işlem şartları içinde yer alan sorumsuzluk anlaşmaları, TKHK 5 anlamında haksız şart teşkil eder ve geçersiz (kesin hükümsüz) olur⁸⁸. Hatta örneğin, iş seyahati sırasında bir otelde konaklayan tacire karşı da genel işlem şartları içinde yer alan sorumsuzluk kaydının geçerliliğinin tartışılabilceği (TBK 25)⁸⁹ hesaba katılırsa, konaklama yeri işletenin olayların çoğunda bu şekilde sorumsuzluk kayıtlarına dayanarak sorumluluktan kurtulamayacağını söylemek mümkündür.

F- İspat Yükü

Konaklayanın, eşyasının yok olması, zarar görmesi veya çalınmasından doğan zararını TBK 576 çerçevesinde işletene tazmin ettirebilmesi için, eşyayı konaklama yerine getirdiğini, zararın işletenin egemenlik alanında meydana geldiğini ve zararın miktarını ispat etmesi gerekir⁹⁰. TBK 577/II'nin uygulama alanına giren hallerde, işletenin kıymetli eşyayı saklamak üzere aldığı veya almaktan kaçındığı yine konaklayan tarafından ispat edilmelidir. Her durumda zararın işletene TBK 578/I uyarınca zamanında bildirildiğini ispat yükü de konaklayanın üzerindedir⁹¹. Buna karşılık sorumluluğu ortadan kaldıran veya hafifleten sebepleri konaklama yeri işleten ispat etmelidir. Konaklama yeri işletenin veya çalışanlarının kusurunun bulunup bulunmadığının (TBK 576/II, TBK 577/I) tartışma konusu olduğu tüm hallerde de işleten, kusursuzluğunu ispat edemedikçe (TBK 112) meydana gelen zarardan sorumlu tutulmalıdır⁹².

⁸⁷ Tandoğan, s. 225.

⁸⁸ Aynı yönde bkz. Doğan, s. 81; Başalp, s. 312 vd; işletenin genel işlem şartları çerçevesinde bir standart sözleşmeyi akdetmek suretiyle sorumluluğunu azaltabileceği veya kaldırabileceği yönünde bkz. Tiftik, s. 202.

⁸⁹ Genel işlem şartlarının içerik denetimiyle ilgili olarak Bkz. Atamer, Y.: *Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi – TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f.1, (f) ile Karşılaştırılmalı Olarak*, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, Ankara 2012, s. 41 vd.; Başalp, s. 319 vd.

⁹⁰ BasK/Koller, Art. 487 N. 9; İmre, s. 198, Tandoğan, s. 218, Tiftik, s. 190; Doğan, s. 68; CHK/Stupp, Art. 487 N. 8.

⁹¹ BasK/Koller, Art. 489 N. 4; Koller, s. 237; aynı yönde bkz. Gautschi, Art. 489 N. 1e; aksi yönde bkz. Tandoğan, s. 226- 227.

⁹² Bu yönde bkz. Bucher, s. 282; BasK/Koller, Art. 487 N. 12; Bettoja, s. 251; Schmid/Stöckli,

SONUÇ

Konaklama yeri işletenin TBK 576 vd. hükümlerinde düzenlenen sorumluluğu öncelikle kendisi ile konaklayan arasında, konaklamayı konu alan bir sözleşmenin varlığını gerektir. Ancak söz konusu sorumluluk sözleşmeden değil, kanundan doğar. Konaklayan veya yasal temsilcisi ödenen konaklama ücretini geri istemedikçe veya ücreti ödemekten kaçınmadıkça, işletenin sözleşmenin geçersizliğini ileri sürerek TBK 576'dan doğan sorumluluktan kurtulmak istemesi, hakkın kötüye kullanılması (MK 2/II) olarak değerlendirilmelidir.

Her türlü eşya işletenin TBK 576 uyarınca sorumluluğunu doğurabilir. Konaklama sözleşmesi çerçevesinde konaklama yerinin otoparkına bırakılmış motorlu taşıt ve içindeki eşyadan sorumluluk da TBK 576 çerçevesinde ele alınmalıdır.

TBK 576/II'de işletenin sorumluluğunun sınırının günlük konaklama ücretine bağlı olarak değişecek şekilde belirlenmesi hukukumuz bakımından olumlu bir gelişme olmakla birlikte, karşılaştırmalı hukuk verileri, kanunumuzda günlük konaklama ücretinin üç katı olarak öngörülen sınırın, TBK 576 hükmünün uygulama değerini olumsuz yönde etkileyecek derecede düşük olduğunu göstermektedir. Mevcut düzenleme karşısında, işletenin kusuru değerlendirilirken hassas davranmak gerekir. Olması gereken hukuk açısından ise ya konaklama yeri işletenlerin kusurdan bağımsız sorumluluğu için işlevsel bir sınır getirilmeli ya da söz konusu sorumluluğa ilişkin hükümler tümünden kaldırılmalıdır.

TBK 577/II'de işletenin teslim aldığı veya almaktan kaçındığı kıymetli eşya için öngörülen sınırsız sorumluluk kusurdan bağımsız olup, işleten söz konusu sorumluluktan ancak TBK 576/I uyarınca sorumluluğu ortadan kaldıran sebeplerin varlığını ispat ettiği takdirde kurtulabilir.

İşletenin TBK 576 vd. hükümlerinden doğan sorumluluğunun sözleşmeyle daraltılması veya tümüyle kaldırılmasının önünde teorik olarak bir engel bulunmamasıyla birlikte, işletenin uygulamada böyle bir anlaşmaya dayalı olarak sorumluluktan kısmen veya tamamen kurtulması oldukça düşük bir ihtimaldir.

---

s. 311 N. 2255; **Yarg.** 13. HD, T. 15.7.2005, E. 2005/5257, K. 2005/12386 (Karar metni için bkz. **Kazancı**, E.T.: 1.8.2015); **Yarg.** 11. HD, T. 7.2.1984, E. 1984/495, K. 1984/591; **Yarg.** 3. HD, T. 23.1.1964, E. 1964/790, K. 1964/582 (Karar metinleri için bkz. **Uygur**, s. 9268); konaklayanın işletenin kusurunu ispatlaması gerektiği yönünde bkz. **Koller**, s. 242; **İmre**, s. 201; **Tiftik**, s. 206; **Doğan**, s. 82; BGE 76 II 160; BGE 120 II 252, 253.

KISALTMALAR

ABGB	: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Avusturya Medenî Kanunu)
Art.	: Artikel
aşa.	: aşağıda
Aufl.	: Auflage
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BasK	: Basler Kommentar
BeckOK	: Beck'sher Online Kommentar BGB
Bd.	: Band
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medenî Kanunu)
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
CC	: Code Civil des Français (Fransız Medenî Kanunu)
CodiceC	: Codice Civile (İtalyan Medenî Kanunu)
ÇKÜİİBFD	: Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
dn.	: dipnot
E.	: Esas Numarası
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
H.	: Heft
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
Hrsg.	: Herausgeber
JauernigK	: Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch (Kommentar)
K.	: Karar Numarası
Kazancı	: Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
N.	: Not
OR	: Bundesgesetz vom 30. März 1911 betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) (İsviçre Borçlar Kanunu)
RECHT	: Zeitschrift für Juristische Weiterbildung und Praxis
s.	: sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri

vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
Yuk.	: Yukarıda
ZBJV	: Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins

KAYNAKÇA

- Atamer, Y.:** *Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi – TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f.1, (f) ile Karşılaştırmalı Olarak*, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, Ankara 2012, s. 9-73.
- Ayiter, N.:** *Kamping Yeri İşletene Otelcinin Eşyanın Telef, Hasar ve Çalınmasından Mes'uliyeti Esasları Uygulanabilir Mi?* AÜHFHD 1968, C. 25, S. 1-2, s. 145-151.
- Bamberger, H. G./Roth, H. (Hrsg.):** Beck'sher Online Kommentar BGB, Stand 1.5.2015, Edition 35 (www.beck-online.de) (**BeckOK/Yazar adı**).
- Başalp, N.:** Sorumsuzluk Anlaşmaları, İstanbul 2011.
- Bettoja, L.:** Gastaufnahmevertrag, Zürich 2000.
- Bucher, E.:** Schweizerisches Obligationenrecht, Besonderer Teil, Bern 1988.
- Doğan, M.:** Konaklayanların Getirdikleri Eşyanın Yok Olması, Zarara Uğraması veya Çalınmasından Otel İşletenin Sorumluluğu, Turizm- Sağlık ve Hukuk Sempozyumu, Nevşehir 2015, s. 61-83.
- Gautschi, G.:** Berner Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Bd. 6, Obligationenrecht, Abt. 2, Die einzelnen Vertragsverhältnisse. Teilbd. 6, Besondere Auftrags- und Geschäftsführungsverhältnisse sowie Hinterlegung, Art. 425 - 491 OR, Bern 1962.
- Säcker, F. J./Rixecker, R./ Oetker, H. (Hrsg.):** Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Bd. IV, Schuldrecht Besonderer Teil, §§ 611-704, 6. Auflage, München 2012. (**MüK/Yazar adı**)
- Honsell, H./Vogt, N.P./Wiegand, W. (Hrsg.):** Basler Kommentar Obligationenrecht I, Art. 1-529, 5. Aufl., Basel 2011 (**BasK/Yazar adı**).
- Honsell, H.:** Schweizerisches Obligationenrecht Besonderer Teil, 9. Aufl., Bern 2010.
- Huguenin, C./ Müller- Chen, M./ Girsberger, D. (Hrsg.):** Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 2. Aufl., Zürich 2012 (CHK/Yazar adı).
- İmre, Z.:** *Otel, Han, Umumi Ahır ve Garaj İşletenlerin Mesuliyeti*, Tahir Taner'e Armağan, İstanbul 1956, s. 189-215.
- Koller, A.:** *Die Haftung des Gastwirts*, RECHT 2013, H. 5, s. 235-241.
- Kostkiewicz, J. K./Nobel, P./Schwander, I./Wolf, S. (Hrsg.):** OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht (*Orell Füssli Kommentar*) 2. Aufl., Zürich 2009 (**OFK/Yazar adı**)
- Oğuzman, M. K./Barlas, N.:** Medenî Hukuk, 14. Bası, İstanbul 2007.
- Özçelik, Ş. B.:** Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sebeplerle Borcun İfa Edilmemesi ve Mücbir Sebep Kayıtları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2009.

- Schmid, J./Stöckli, H.:** Schweizerisches Obligationenrecht, Besonderer Teil, Zürich-Basel-Genf 2010.
- Serozan, R.:** Medeni Hukuk, Genel Bölüm, İstanbul 2005.
- Stürner, R. (Hrsg):** Jauernig Bürgerliches Gesetzbuch mit allgemeinem Gleichbehandlungsgesetz Kommentar, 15. Aufl., München 2014 (**JauernigK/Yazar adı**).
- Tandoğan, H.:** *Otelcilerin Me'suliyeti*, AÜHFD 1955, C.12, S. 3-4, s. 201-239.
- Tiftik, M.: Türk Hukukunda Vedia Sözleşmesi, Ankara 2007.
- Uygur, T.: Açıklamalı İçtihatlı Borçlar Kanunu, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, C. 8, Ankara 2003.
- Weber, H. R.:** Berner Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Bd. VI/1, Allgemeine Bestimmungen, 5. Teilbd.: Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR, Bern 2000.
- Wiegand, W.:** *Die Privatrechtliche Rechtsprechung des Bundesgerichts im Jahre 1994*, ZBJV 1996, s. 319-349.
- Yavuz, C.:** Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, İstanbul 2014.
- Yeşiller, M.:** *Roma Hukuku'nda Gemi, Han ve Ahır İşletenlerin Receptum Sorumluluğu*, ÇKÜİİBFD, C. 3, S. 1 (Bahar 2013), s. 177-191.